

Asia: VN/23654/2021

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta/Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av arkivlagen och lagen om Riksarkivet

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Nykytila ja nykytilan arviointi:

Eläketurvakeskus näkee arkistolain uudistamisen tarpeellisenä. Laki on vanhentunut ja lain soveltaminen on hankalaa, koska se ei ole kaikilta osin yhteensopiva tiedonhallintalain, tietosuojasetuksen ja tietosuojalain kanssa.

Arkistolain soveltamisalan yhdenmukaistaminen tiedonhallintalain kanssa on tarpeellista, jotta arkistointi nähdään selkeämmin osana julkisen hallinnon tiedonhallintaa ja asiakirjan elinkaaren hallintaa. Tiedonhallintalain tarkempi sääntely, kuten tietoturvallisuusvaatimukset, tekniset rajapinnat ja katseluyhteydet on tarpeellista ottaa huomioon arkistolain sääntelyssä. Arkistolain sääntelyn yhdenmukaistaminen myös julkisuuslain kanssa asiakirjojen arkistoinnin, asiakirjan määritelmän sekä arkistoon siirtoa koskevan sääntelyn osalta myös selkeyttää sääntelyä.

Tavoitteet:

Eläketurvakeskus pitää lakiehdotuksen tavoitteita kannatettavina.

Lakiehdotukset:

Arkistolaissa ei enää jatkossa käytettäisi määritelmää ”pysyvä säilyttäminen”. Pysyvä säilytys -termi olisi korvattu termillä arkistointi. Arkistolain mukaan asiakirja tulisi arkistoiduksi säilytysajan päätyttyä, kun se on kuvailtu tietovarantoon eikä sen sisältöä muuteta.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan nykyisin pysyvällä säilyttämällä on voitu tarkoittaa laissa sitä, että pysyvä käyttö on nimenomaan perusteltua alkuperäisiin käyttötarkoituksiin taikka termillä on tarkoitettu käytännössä arkistoinnin tarkoituksperiä, joissa keskeistä on asiakirjojen käyttö tutkimukseen tai sen merkitys kulttuuriperinnön säilymisen kannalta.

Työeläkealan toiminnan luonteen vuoksi työeläkejärjestelmän tietoja tarvitaan muuhunkin tarkoitukseen kuin asiakirjallisen kulttuuriperinnön säilyttämiseksi hyvin pitkän ajan tai pysyvästi. Kansallisarkisto on määrännyt seurantapäätöksellä osan työeläkejärjestelmän yhteisten rekisterien tiedoista pysyvästi säilytettäväksi ja osan tiedoista määräajan säilytettäväksi. Tiedot säilytetään työeläkealan yhteisissä aktiivirekistereissä pysyvästi tai määräajan, eivätkä tiedot tule arkistoiduksi arkistolaissa kuvatulla tavalla.

Eläketurvakeskuksen lakisääteisenä tehtävänä on harjoittaa toimialaansa kuuluvaa tilasto- ja tutkimustoimintaa sekä laatia arvioita ja laskelmia eläketurvan kehityksestä ja rahoituksesta. On epäselvää, mikä on jatkossa pysyvän säilyttämisen ja arkistoinnin välinen suhde niissä tilanteissa, joissa tietoja olisi tarve säilyttää pysyvästi tieteellistä tutkimusta ja tilastointia varten, mutta joissa ei ole kyse varsinaisesti asiakirjallisen kulttuuriperinnön säilymisestä. Jos työeläkejärjestelmän tietoja tarvitaan pysyvästi esimerkiksi Eläketurvakeskuksen tilasto- ja tutkimustoimintaa varten, ei ole selkeää, onko kysymys tällöin asiakirjojen pysyvistä säilyttämisestä vai arkistoisesta.

1 §:n mukaan arkistolakia sovellettaisiin työeläkejärjestelmän toimeenpanossa Eläketurvakeskuksessa ja yksityisissä työeläkelaitoksissa siltä osin kuin ne käyttävät julkista valtaa tai hoitavat julkista hallintotehtävää ja niille kertyy tämän tehtävän johdosta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa tarkoitettuja asiakirjoja. Soveltamisala vastaisi nykytilaa.

1 a §:ssä ehdotetaan, että arkistolakiin lisättäisiin säännös lain tarkoituksesta. Lain tarkoituksena olisi varmistaa asiakirjallisen kulttuuriperinnön säilyminen ja saatavuus.

Työeläkejärjestelmässä on paljon tietoaineistoa, joka on merkityksellistä tästä näkökulmasta.

2 a §:ssä määritellään arkistotoimija siten, että arkistotoimijalla tarkoitettaisiin lain 1 §:ssä määriteltyjä arkistolakia soveltavia toimijoita. Hallituksen esi-tyksen perustelujen mukaan arkistotoimija ja tietosuoja-asetuksen mukainen rekisterinpitäjä eivät välttämättä aina ole sama taho.

Eläketurvakeskus toteaa, että aina ei ole itsestään selvää, mikä taho on arkistotoimija, jos kyseessä on yhteinen rekisteri ja rekisterinpitäjiä on useita.

6 §:n 2 momentin mukaan sellaiset asiakirjat arkistoidaan, joiden arkistoinnista on laissa säädetty tai lain nojalla päätetty. Arkistoitavat asiakirjat määräytyisivät siis käytännössä kuten aiemminkin lain tai Kansallisarkiston seulontapäätöksen perusteella.

Eläketurvakeskus pitää menettelyä toimivana, sillä työeläkealan asiakirjojen arkistoinnista ei varsinaisesti ole säädetty lailla, vaan arkistoitavat asiakirjat määräytyvät Kansallisarkiston seulontapäätöksen perusteella.

8 § 3 momentissa säädetään, että arkistotoimijat hakevat asiakirjoilleen Kansallisarkiston päätöksen arkistoitavista asiakirjoista.

Eläketurvakeskus näkee tarpeellisena, että jatkossakin arvonmäärityksen lähtökohtana on arkistotoimijan oma esitys arkistoitavista tietoineistoista ja pitää esityksessä mainittuja arvonmäärityksen periaatteita riittävinä.

Lakiehdotus ei sisällä voimaantulosäännöksiä Kansallisarkiston seulontapäätösten osalta. Ehdotuksesta ei ilmene, miten ja milloin vanhoja seulontapäätöksiä tulisi päivittää lain voimaantulon jälkeen.

Esityksessä ei ole selkeästi kuvattu, kenen vastuulla on tehdä arvonmääritys ja seulontaesitys niistä tutkimusaineistoista, joiden tuottamisessa on mukana useita eri tahoja.

14 §:ssä säädetään arkistotoimijoiden mahdollisuudesta siirtää aineistoja Kansallisarkistoon.

Siirtomahdollisuus koskisi myös Eläketurvakeskusta ja työeläkelaitoksia siltä osin kuin on kyse julkisen vallan käytöstä tai julkisen hallintotehtävän hoidtamisesta. Eläketurvakeskus ei kuitenkaan toistaiseksi näe tarpeelliseksi siirtää aineistojaan Kansallisarkistolle.

Hassinen Inka
Eläketurvakeskus - Inka Hassinen